

УДК 336.27(477)

Ірина Ю. Штулер, Володимир М. Довганюк*ВНЗ «Національна академія управління»***ВИЗНАЧЕННЯ ДИНАМІКИ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ СИСТЕМИ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ**

У статті проведено аналіз та здійснено відстеження динаміки функціонування і розвитку фінансових установ та кредитних спілок зокрема на ринку фінансових послуг. Проведено аналіз динаміки основних економічних показників діяльності системи кредитної кооперації: кредитних спілок, інших кредитних установ та юридичних осіб публічного права. Визначено, що за весь період функціонування кредитної кооперації в Україні, був накопичений не тільки певний досвід, а й виявлено проблеми, які стримують її розвиток. Тому постає необхідність в розробці національної стратегії розвитку кредитної кооперації на довгострокову перспективу.

Ключові слова: система кредитної кооперації, державне регулювання та нагляд, стратегія розвитку, механізм функціонування.

Ірина Ю. Штулер, Владимир М. Довганюк*ВУЗ «Национальная академия управления»***ОПРЕДЕЛЕНИЕ ДИНАМИКИ ОСНОВНЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СИСТЕМЫ КРЕДИТНОЙ КООПЕРАЦИИ В УКРАИНЕ**

В статье проведен анализ и осуществлено отслеживание динамики функционирования и развития финансовых учреждений и кредитных союзов, в частности, на рынке финансовых услуг. Проанализирована также динамика основных экономических показателей деятельности системы кредитной кооперации: кредитных союзов, других кредитных учреждений и юридических лиц публичного права. Определено, что за весь период функционирования кредитной кооперации в Украине был не только накоплен определенный опыт, но и открылись проблемы, которые сдерживают ее развитие. Поэтому возникает необходимость в разработке национальной стратегии развития кредитной кооперации на долгосрочную перспективу.

Ключевые слова: система кредитной кооперации; государственное регулирование и надзор; стратегия развития; механизм функционирования.

Iryna Y. Shtuler, Volodymyr M. Dovganiuk*HEI "National Academy of Management"***DEFINING KEY DYNAMICS INDICATORS IN THE SYSTEM OF CREDIT COOPERATIVES IN UKRAINE**

The article provides an analysis and tracks the dynamics of financial institutions and credit unions functioning and development, in particular at the financial services market. Key economic indicators performance over time within the system of credit cooperatives is assessed with regard to credit unions, other credit institutions and legal entities of public law. Special emphasis is made on the certain experience accumulated by credit cooperatives in Ukraine, revealing also a range of problems and barriers hindering their development. Hence, there is a need to develop a long-term national strategy for credit cooperatives further enhancement.

Keywords: system of credit cooperatives; state regulation and control; development strategy; operation mechanism.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями Сучасні динамічні процеси в економіці України та на фінансовому ринку зокрема, свідчать про необхідність відродження та становлення такого пласту як кредитно-кооперативний рух.

Кредитна кооперація, як система, знаходиться на початковій стадії свого розвитку незважаючи на те, що пройдено кілька етапів, протягом яких змінювалось правове, організаційне та економічне підґрунтя діяльності кредитних спілок.

Світовий досвід підтвердив, що кредитні спілки здатні стати саме тим механізмом, за допомогою якого і суспільство, і держава можуть вирішити багато важливих соціальних та економічних проблем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій Організацію діяльності інституцій кредитної кооперації в своїх роботах досліджували такі вітчизняні науковці та практики як: О. Іваницька, І. Рекуненко, О. Луцишин та інші. Проблеми впливу глобальної економічної кризи на кредитну кооперацію України і світу досліджувалися А.О. Пантелеймоненком, А.Я. Оленчиком, Я.О. Коваль, Г.О. Партином та іншими вітчизняними дослідниками-теоретиками і практиками.

Невирішені частини дослідження полягає в тому, що попередні розробки не завжди можуть прямо застосовуватись для характеристики сучасної ситуації в Україні. Враховуючи трансформаційність умов, в яких знаходиться економіка, потребує оновлення інформація стосовно динаміки основних економічних показників кредитної кооперації та їх впливу на економіку України в цілому.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування Кризові явища, які відбуваються в економіці України негативно відбиваються у всіх сферах національного господарства. Економіка України проходить випробування, зумовлені падінням ВВП, зростанням інфляції та бюджетного дефіциту, кризою банківської системи та фінансів загалом, борговою залежністю та соціальною напругою.

Практичний досвід зарубіжних країн доводить, що в кризових умовах, коли банківська система не витримує впливу кризових явищ, установами, які можуть частково перебрати на себе функції по задоволенню потреб населення у фінансових послугах – є кредитні спілки.

Тому аналіз та відстеження динаміки функціонування і розвитку цих інституцій є важливим завданням, що сигналізує про ефективність фінансового управління.

Ситуація, що склалася на українському ринку кооперативного кредитування, є безумовно цікавою і неоднозначною.

Слід відмітити, що активи небанківських фінансових установ є незначними у порівнянні з активами комерційних банків. Проте їх перевага полягає в тому, що ці інституції дають можливості отримувати фінансові послуги громадянам з невеликими доходами, а також дрібним підприємцям.

Життєвий рівень населення України низький – денний ВВП на одного жителя України ледь перевищував в 2014 році - 2 дол. США. За міжнародними стандартами такий показник характеризує зuboжілість населення країни. Валовий внутрішній продукт в 2014 році знизився на 6,8% (у т.ч. за IV квартал 2014 року – на 14,8%).

До вказаних економічних проблем додалися проблеми політичного та соціального характеру: згорання господарської діяльності на непідконтрольних територіях, підвищення рівня безробіття, соціальна напруга тощо.

За даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (далі Нацкомфінпослуг) на початок 2014 року в Державному реєстрі фінансових установ, налічувалося 2 113 фінансових установ. Протягом 2014 р. за рішенням Нацкомфінпослуг набули статусу фінансової установи 98 установ, в той же час виключені з цього реєстру 124 піднаглядних суб'єкти. Станом на 31.12.2014 в Державному реєстрі фінансових установ налічувалося 2 087 фінансових установ [4].

Таблиця 1

**Кількість фінансових установ на ринку фінансових послуг
протягом 2012- 2014 років**

Фінансові установи	Станом на 31.12.2012	Станом на 31.12.2013	Зміни у 2014 році		Станом на 31.12.2014
			Внесено інформацію	Виключено інформацію	
Страхові компанії	414	407	10	35	382
Кредитні установи, у тому числі:	708	739	17	45	711
кредитні спілки	617	624	6	41	589
інші кредитні установи	61	85	11	4	92
юридичні особи публічного права	30	30	0	0	30
Ломбарди	473	479	19	21	477
Фінансові компанії	312	377	52	14	415
Довірчі товариства	2	2	0	0	2
Недержавні пенсійні фонди	94	81	0	5	76
Адміністратори НПФ	37	28	0	4	24
Інші фінансові установи	1	0	0	0	0
Разом	2 041	2 113	98	124	2087

Джерело: 4.

До зменшення кількості небанківських фінансових установ призвело зниження основних індикаторів розвитку економіки у 2014 році.

Станом на кінець першого півріччя 2015 року кількість кредитних спілок в Україні почала зменшуватися (табл. 2)

Таблиця 2

Кількість кредитних установ у Державному реєстрі фінансових установ протягом 2012 - I півріччя 2015 року

Реєстрація кредитних установ	Станом на 31.12.2012	Станом на 31.12.2013	Станом на 31.12.2014	Станом на 30.06.2015
Кількість кредитних установ, всього	708	739	711	715
у тому числі:				
кредитних спілок	617	624	589	588
інших кредитних установ	61	85	92	97
юридичних осіб публічного права	30	30	30	30

Джерело: 4; 1

За даними Нацкомфінпослуг станом на 30.06.2015 р., кількість кредитних спілок в Україні становила 588, що на 39 спілок (6,2%) менше порівняно з аналогічним періодом 2014 року. Зокрема, 23% (тобто 133 кредитні спілки) входять до Всеукраїнської асоціації кредитних спілок (ВАКС). [1]

В 2014 році кількість кредитних установ у порівнянні з 2013 роком зменшилася на 28 одиниць, або на 3,8%. Кількість кредитних спілок в 2014 році зменшилася на 35 одиниць (на 6,1%). В той же час кількість інших кредитних установ збільшилася на 7 одиниць (на 8,2%). [4]

На ринку кредитних установ стан сегмента кредитної кооперації з 2012 року погіршуватися: основні показники діяльності зменшувалися. Результати діяльності кредитних спілок у минулому році засвідчували скорочення кількості кредитних спілок (з 624 в 2013 році до 589 в 2014 році), а також кількості членів кредитних спілок. Проте, кредитні спілки практично не припиняли видачі кредитів. Натомість на відміну від банківські установи припинили це робити зважаючи на важкі економічні умови діяльності.

Результати діяльності кредитних установ за перше півріччя 2015 року та динаміку основних показників їх діяльності за 2005-2015 рр. наведені в таблиці 3.

Таблиця 3

Динаміка основних показників діяльності кредитних спілок, інших кредитних установ та юридичних осіб публічного права за 2005– 2015 рр.

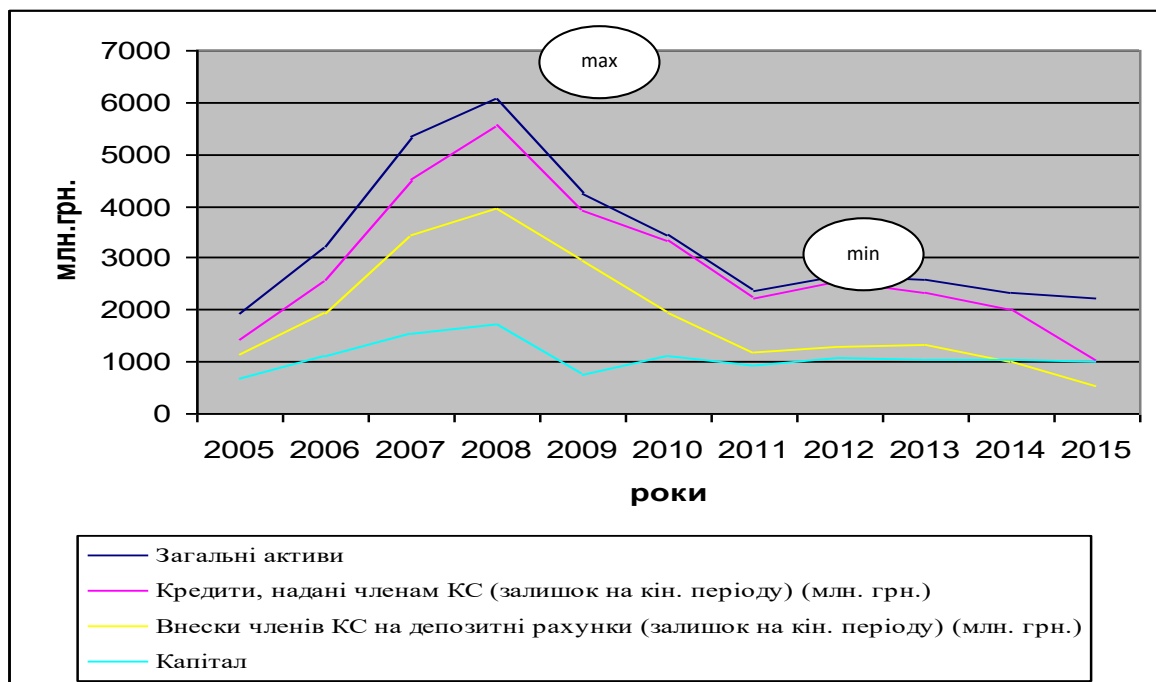
Кредитні установи	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	I півріччя 2015
Кількість зареєстрованих кредитних спілок (на кінець періоду)	723	764	795	829	755	659	613	617	624	589	588

Продовження таблиці 3

Кількість членів КС (тис. осіб)	1231,0	1791,0	2392,0	2669,4	2190,3	1570,3	1062,4	1095,9	980,9	821,6	775
Загальні активи (млн. грн.)	1939,5	3241,0	5361,0	6064,9	4218,0	3432,2	2386,5	2656,9	2598,8	2338,7	2232,3
Кредити, надані членам КС (залишок на кін. періоду) (млн. грн.)	1441,6	2597,0	4512,0	5572,8	3909,1	3349,5	2237,4	2531,0	2349,1	1994,4	998,3
Внески членів КС на депозитні рахунки (залишок на кін. періоду) (млн. грн.)	1145,9	1927,0	3451,0	3951,1	2959,3	1945,0	1185,5	1287,5	1330,1	989,8	540
Капітал (млн. грн.)	668,5	1098,0	1552,0	1714,0	765,8	1117,3	942,9	1088,7	1055,6	1048,7	1015,2

Джерело: складено автором за даними 1; 4

Динаміку функціонування системи кредитних спілок України протягом останнього десятиріччя можна прослідкувати на рис. 1.

Рис. 1. Динаміка основних показників діяльності кредитних спілок за 2005-2015 рр.

Джерело: складено автором за даними 1; 4.

Основні показники, які характеризують динаміку діяльності кредитних спілок України характеризується позитивною динамікою та відображає стійке зростання до 2008 року. Надалі, по всім базовим показникам, спостерігається спад. Це пояснюється насамперед тим, що саме кредитні спілки, порівняно з іншими небанківськими

фінансовими установами, виявилися найбільш вразливими до проявів фінансової кризи та найменш спроможними щодо її якнайшвидшого подолання.

Звичайно, що сучасна економічна нестабільність України також впливає на стан кредитних спілок. З 2012 року основні показники демонструють зменшення активів, обсягів кредитів, коштів на депозитних рахунках, простроченої заборгованості за кредитами.

Загальний обсяг активів кредитних спілок за 2014 рік становить 2 338,7 млн. грн., що на 10,0% менше порівняно з відповідною датою минулого року. Кредити, надані членам кредитних спілок, зменшилися на 15,1% до 1 994,4 млн. грн., їх вклади на депозитних рахунках зменшилися на 25,6% до 989,8 млн. грн.

Станом на 31.12.2014 загальна сума простроченої та неповернутої заборгованості збільшилася на 10,0% до 454,0 млн. грн. Її частка у кредитному портфелі кредитних спілок станом на 31.12.2014 досягла 22,8%. [4]

Висновки та перспективи подальших досліджень На жаль, в Україні актуальність розвитку кредитної кооперації загалом і кредитних спілок зокрема, недооцінюється. Обумовлено це тією специфічною роллю, яку відіграють кредитні спілки в розбудові та розвитку національної системи кредитної кооперації. Усе це є результатом дискримінації ідеї кредитної кооперації у недалекому минулому. Разом з тим, процеси ринкових та політичних перетворень, які переживає Україна дедалі більше зумовлюють необхідність досліджень в напрямку зазначеної проблеми.

За часи незалежності, а саме стільки складає період функціонування кредитної кооперації в Україні, не тільки був накопичений певний досвід, а й виявились проблеми, які стримують їх розвиток. Тому, постає проблема в необхідності розробки національної стратегії розвитку кредитної кооперації на довгострокову перспективу.

Література

1. Бюлетень кредитних спілок України. №3(16). Вересень 2015 року. – Режим доступу: <http://www.unascu.org.ua/bulletin/61.pdf>– Заголовок з екрану.
2. Звіт національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг за 2012 рік – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/docs/zvit/%D0%A0%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%202012_1.pdf– Заголовок з екрану.
3. Звіт національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг за 2013 рік – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/docs/zvit/%D0%A0%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%202013_1.pdf– Заголовок з екрану.
4. Звіт національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг за 2014 рік – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/docs/zvit/%D0%A0%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%202012_1.pdf– Заголовок з екрану.